

- проїзного документа дитини для виїзду за кордон;
 - дозволу на імміграцію в Україну іноземцям або особам без громадянства;
 - посвідки на постійне або тимчасове проживання;
 - запрошення фізичним особам для отримання візових документів на в'їзд в Україну іноземцям та особам без громадянства;
 - запрошення юридичним особам для отримання візових документів на в'їзд в Україну іноземцям та особам без громадянства;
 - дозволу для виїзду громадянина України на постійне проживання за кордон;
- 27) видача довідки третім особам про реєстрацію місця проживання та місця перебування фізичних осіб;
- 28) внесення відомостей про другий паспорт громадянина України для виїзду за кордон до паспорта громадянина України для виїзду за кордон;
- 29) внесення відомостей про дітей до паспорта громадянина України для виїзду за кордон;
- 30) внесення відомостей до паспорта громадянина України для виїзду за кордон громадянам, які повернулися на постійне проживання в Україну;
- 31) оформлення іноземцям та особам без громадянства продовження строку перебування на території України [4].

Отже, можна зазначити, що з огляду на основні завдання можна зрозуміти сферу дії Міністерства внутрішніх справ у наданні адміністративних послуг. Вони є безпосередньою складовою інституту адміністративних послуг, що надають можливість Міністерства внутрішніх справ чітко та у більшій мірі проявляти свої завдання та функції саме у сфері взаємодії Міністерства внутрішніх справ та населення.

Список бібліографічних посилань

1. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Остапенка. Львів : ЛІВС, 2002. 252 с.
2. Конопльов В. Поняття, зміст та основні напрямки сучасної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 135–150.
3. Шопіна І. М. Проблеми удосконалення надання адміністративних послуг Міністерством внутрішніх справ України. *Форум права – Forum prava*. 2011. № 3. С. 889–893. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_149 (дата звернення: 26.10.2018).
4. Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1098 / База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D0%BF> (дата звернення: 26.10.2018).

Одержано 28.10.2018

УДК 378.147

Марина Євгенівна ВАСИЛЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри юридичних дисциплін
Сумської філії ХНУВС

ПРАВООХОРОНА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Одним із видів державної діяльності є правоохоронна діяльність. Ця діяльність здійснюється державними органами і для її характеристики доречно використовувати термін «правоохорона». Слід визнати, що до теперішнього часу, незважаючи на широке використання цього терміна, його поняття недостатньо розроблено. В юридичних енциклопедіях і словниках він взагалі не вживається, частіше йдеться про правоохоронну діяльність.

Якщо зупинитися на основних ознаках охорони права, то слід зазначити, що:

- це вид правової діяльності щодо забезпечення правопорядку;
- ця діяльність здійснюється державними уповноваженими на те органами (правоохоронними). До них слід віднести, в першу чергу, прокуратуру, а також органи

виконавчої влади: органи безпеки, органи внутрішніх справ, митні органи і органи юстиції. Незважаючи на дискусію, що розгорнулася в літературі з цього питання, вважаємо, що в широкому сенсі і суди можна віднести до органів правоохорони;

- правоохоронна діяльність із забезпечення правопорядку може носити примусовий характер;

- дана діяльність обов'язково повинна враховувати інтереси особистості, суспільства, держави.

Таким чином, правоохорона – це врегульована правом діяльність уповноважених державних органів щодо забезпечення правового порядку, прав і свобод особистості, інтересів держави.

До правоохорони можна віднести різні види діяльності державних органів: судочинство (конституційне, адміністративне), прокурорський нагляд, попередження правопорушень, розслідування злочинів, оперативно-розшукову діяльність, виконання судових рішень та інші.

Відомо, що право виконує регулятивну і охоронну функцію. Тому часто говорять про «охорону прав» і «захист прав» особистості, не розмежовуючи ці поняття. Із цим навряд чи можна погодитися. «Охорона прав і свобод, – вважає А. С. Мордовець, – є стан правомірної реалізації прав і свобод під контролем соціальних інститутів, але без їхнього втручання. Заходи захисту застосовуються тоді, коли для здійснення прав і свобод є перешкоди, але права і свободи ще не порушені. Якщо права і свободи порушені, то їх потрібно не захищати, а відновлювати» [1, с. 88]. Інші вчені співвідносять поняття «охорона прав» і «захист прав» за обсягом, як більше до меншого. Так, на думку З. В. Макарової, поняття «захист права» є більш широким, ніж «охорона права». Захист прав передбачає недопущення та попередження їх порушення, а в разі порушення прав – їх відновлення та відшкодування заподіяної шкоди [2, с. 219]. Ряд авторів ототожнює ці категорії і розуміє під ними систему правового регулювання суспільних відносин, яка запобігає правопорушенням, а в разі їх здійснення встановлює відповідальність [3, с. 30–35]. С. С. Алексєєв ставить знак рівності між захистом і охороною прав [4, с. 280].

А. П. Сергєєв пропонує розглядати охорону прав в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі, на його думку, охорона права включає в себе заходи не тільки правового, але і економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямовані на створення необхідних умов для здійснення суб'єктивних прав. До власне правових заходів охорони він відносить всі заходи, за допомогою яких забезпечується як розвиток правовідносин у їх нормальному стані, так і відновлення порушених або оскаржених прав та інтересів. У вузькому сенсі «охорона» включає лише передбачені законом заходи, спрямовані на відновлення або визнання прав і на захист у разі їх порушення або оспорування [5, с. 240]. Таким чином, захист, на думку А. П. Сергєєва – це охорона у вузькому сенсі слова. Більш точно, на наш погляд, сформулював позицію Н. І. Матузов: «Взагалі охорона і захист суб'єктивного права або охоронюваного законом інтересу – не одне і те ж: охороняються вони постійно, а захищаються тільки тоді, коли порушуються. Захист є моментом охорони, одна з її форм. Ці поняття не збігаються» [6, с. 130–131].

Яке ж місце правоохорона займає в системі юридичних засобів забезпечення прав людини? Система юридичних гарантій являє собою сукупність засобів і методів, єдність елементів, їх структурних і функціональних зв'язків, як цілісну юридичну освіту. Систему гарантій утворюють, по-перше, юридичні гарантії – умови: правове закріплення економічних, політичних, ідеологічних основ суспільства, правова основа державного і суспільного життя – законодавство, законність, правопорядок, правова культура і правова свідомість громадян і юридичні гарантії – засоби, які складають правову процедуру (процес, режими) реалізації прав і обов'язків, форми правотворчої, правозастосовчої і правоохоронної діяльності (правосуддя, прокурорський нагляд і ін.), юридична відповідальність, інститут скарг і заяв громадян і т.д. У механізмі гарантування правоохорона відноситься до юридичних засобів забезпечення прав і свобод громадян. Процес гарантування, як відомо, це не тільки реалізація юридичних засобів. Він не може бути реалізований без урахування економічних, етичних, психологічних та інших аспектів соціального середовища.

До спеціальних юридичних засобів забезпечення прав і свобод громадян відносяться: а) закони та інші підзаконні акти матеріального і процесуального права, які закріплюють і оформляють найважливіші правові інститути, пов'язані з правовим становищем особистості: право на оскарження, на захист, презумпцію невинуватості, відповідальність за протиправні діяння; б) правова процедура реалізації прав і обов'язків; в) організаційно-правова діяльність посадових осіб і органів державної влади по забезпеченню прав і обов'язків громадян; г) контроль і нагляд за діяльністю державних і громадських організацій, який здійснюють державні органи (прокуратура, контрольно-ревізійні органи і т.п.) і громадські організації, самі громадяни. Необхідного результату можна досягти лише використовуючи всі ці засоби.

Юридичні норми повинні чітко визначати права і обов'язки суб'єктів, їх обсяг і порядок здійснення. Крім цього, у нормах регламентується порядок захисту і охорони правового статусу, чітко фіксуються всі гарантії. Законодавче закріплення – початковий етап складного процесу гарантування. Гарантуючий засіб – це правова процедура, тобто встановлений порядок реалізації прав і свобод громадян – простий, зручний і ефективний. Організаційно-правова діяльність – специфічна робота уповноважених державних органів та посадових осіб, необхідна для реалізації прав і обов'язків громадян. Ця діяльність має правове значення. Діяльність правоохоронних державних органів щодо застосування права – це організаційно-правова гарантія, що забезпечує реалізацію прав і обов'язків громадян. Ця діяльність здійснюється на основі загальних гарантій – умов і в тісному зв'язку з ними. Так, необхідною умовою ефективності правоохоронної діяльності є законність. Правоохорона як гарантія прав і свобод громадян достатньо різноманітна. Ця діяльність здійснюється в правозастосовчому процесі, у сфері контролю та нагляду щодо усунення порушень прав і обов'язків. Таким чином, правоохорона – є важливим елементом юридичних гарантій – засобів.

Правоохорона прав відрізняється від правоохорони обов'язків, оскільки в гарантуванні прав і обов'язків є свої особливості. Наприклад, гарантування суб'єктивного права здійснюється, перш за все, в особистих інтересах уповноваженої особи, а юридичні обов'язки – переважно в інтересах громадських. Ініціатива захисту права виходить, як правило, від самого суб'єкта, ініціатива забезпечення обов'язків зазвичай виходить від держави або осіб, які перебувають у правовідносинах із зобов'язаним. Механізм гарантування суб'єктивного права спрямований на усунення перешкод у користуванні правом, юридичного обов'язку – на реалізацію юридичної відповідальності зобов'язаного; механізм гарантування примусового здійснення права частіше за все не передбачається, але передбачається можливість застосування державного примусу при невиконанні обов'язку; не передбачаються негативні наслідки для уповноваженої особи в разі, якщо вона не скористалася своїм правом, а невиконання обов'язків суб'єкта тягне його правову відповідальність і т.д.

Усі елементи системи юридичних гарантій знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності. Їх сукупність забезпечує реалізацію прав і обов'язків громадян України. Удосконалення елементів цієї системи дозволить створити більш надійний і міцний механізм гарантування прав і обов'язків особи, в якому правоохорона виступає найважливішим елементом.

Список бібліографічних посилань

1. Мордовец А. С. Социально-юридический механизм обеспечения прав человека и гражданина. Саратов, 1996. С. 88.
2. Макарова З. В. Защита в российском уголовном процессе: понятие, виды, предмет и пределы. *Правоведение*. 2000. № 3. С. 215–227.
3. Стоякин Г. Н. Понятие «защита гражданских прав» // Проблемы гражданско-правовой ответственности защиты гражданских прав. Свердловск, 1973. С. 30–35.
4. Алексеев С. С. Общая теория права. Т. 1. М., 1981. С. 280.
5. Гражданское право. Ч. 1 / под ред. Ю. К. Толстого, А. П. Сергеева. СПб., 1996. С. 240.
6. Матузов Н. И. Правовая система и личность. Саратов, 1987. С. 130–131.

Одержано 31.10.2018